

Предприемане на спешни мерки за възстановяване и подобряване на фитосанитарното състояние на защитните горски пояси, чрез използване на дървесни видове, устойчиви на климатичните промени

Добрич,
20 май 2022

Създаване на системата от защитни горски пояси

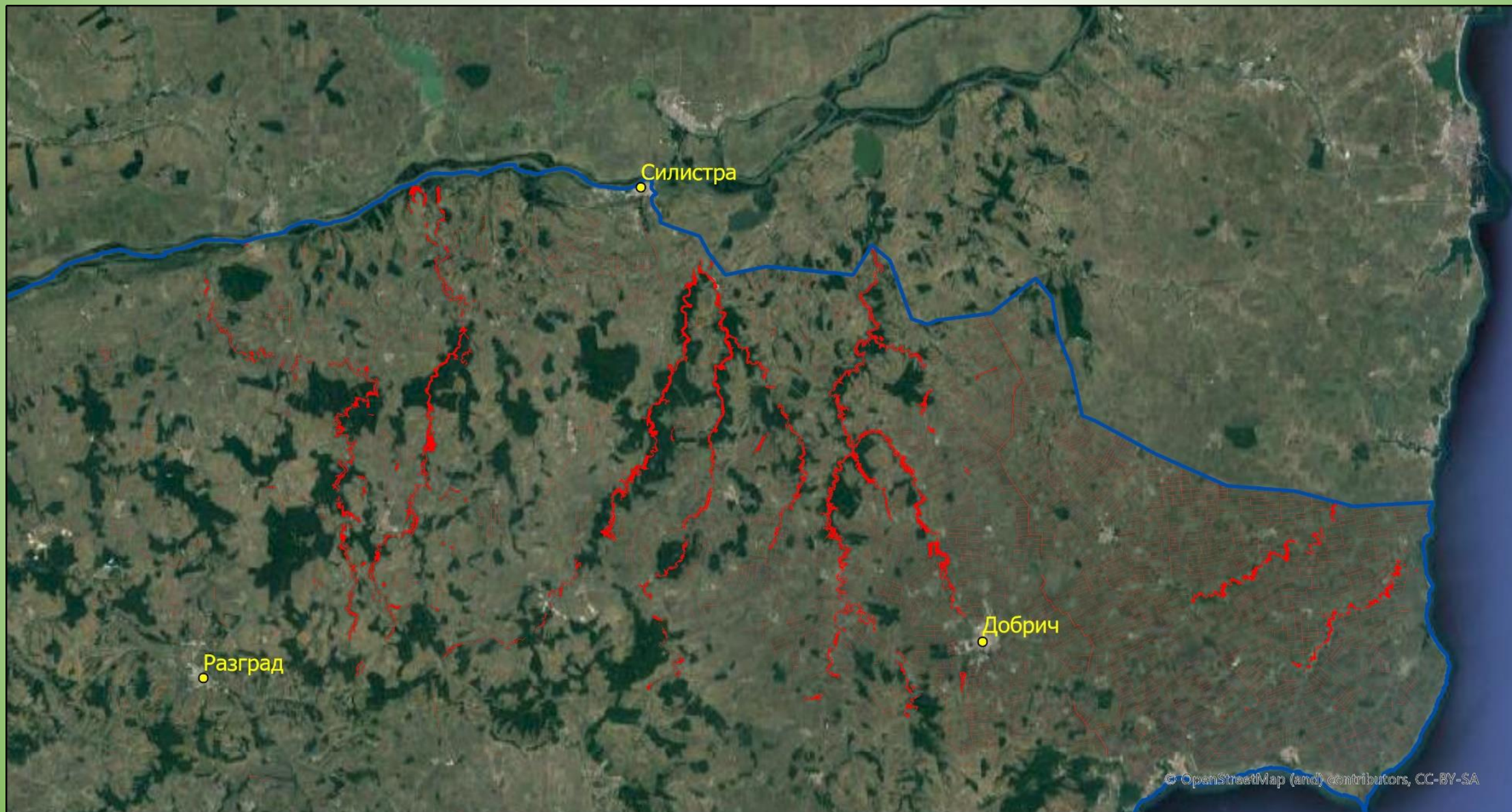
- Защитните горски пояси в Добруджа са създадени в началото на 50-те години на XX век. за да окажат влияние върху водния режим на почвата, ветровата ерозия и микроклимата на съседните земи. *(Добруджа е лесостепната област на България, за която са характерни силни северни ветрове и суховети).*
- С постановление № 236/08.03.1951 г. се постановява на територията на Добруджа да се създадат 9 противоерозионни горски пояса (покрай суходолията за борба с водната ерозия) и „цялостна мрежа от полезащитни горски пояси за намаляване на вредното въздействие на преобладаващите ветрове и увеличаване добивите от защитените земеделски земи”.

Залесяване на горски пояси от жители на с. Преселенци,
Толбухинско (1955 г.) Държавен архив

Противоерозионни пояси/Държавни защитни горски пояси

Противоветрови пояси

- **Държавен противосуховеен горски пояс** е създаден за защита на земеделските земи от сухите пролетни ветрове.

Противоветрови пояси

- **Полезащитни горски пояси** - създадени за намаляване на вредното въздействие на ветровете, правилното разпределение на снежната покривка и запазване влагата в почвата.
 - Основните (главни, ветроломни) пояси защитават прилежащите полета от преобладаващите вредоносни ветрове, духащи откъм север, североизток;
 - Второстепенните са разположени перпендикулярно на тях.

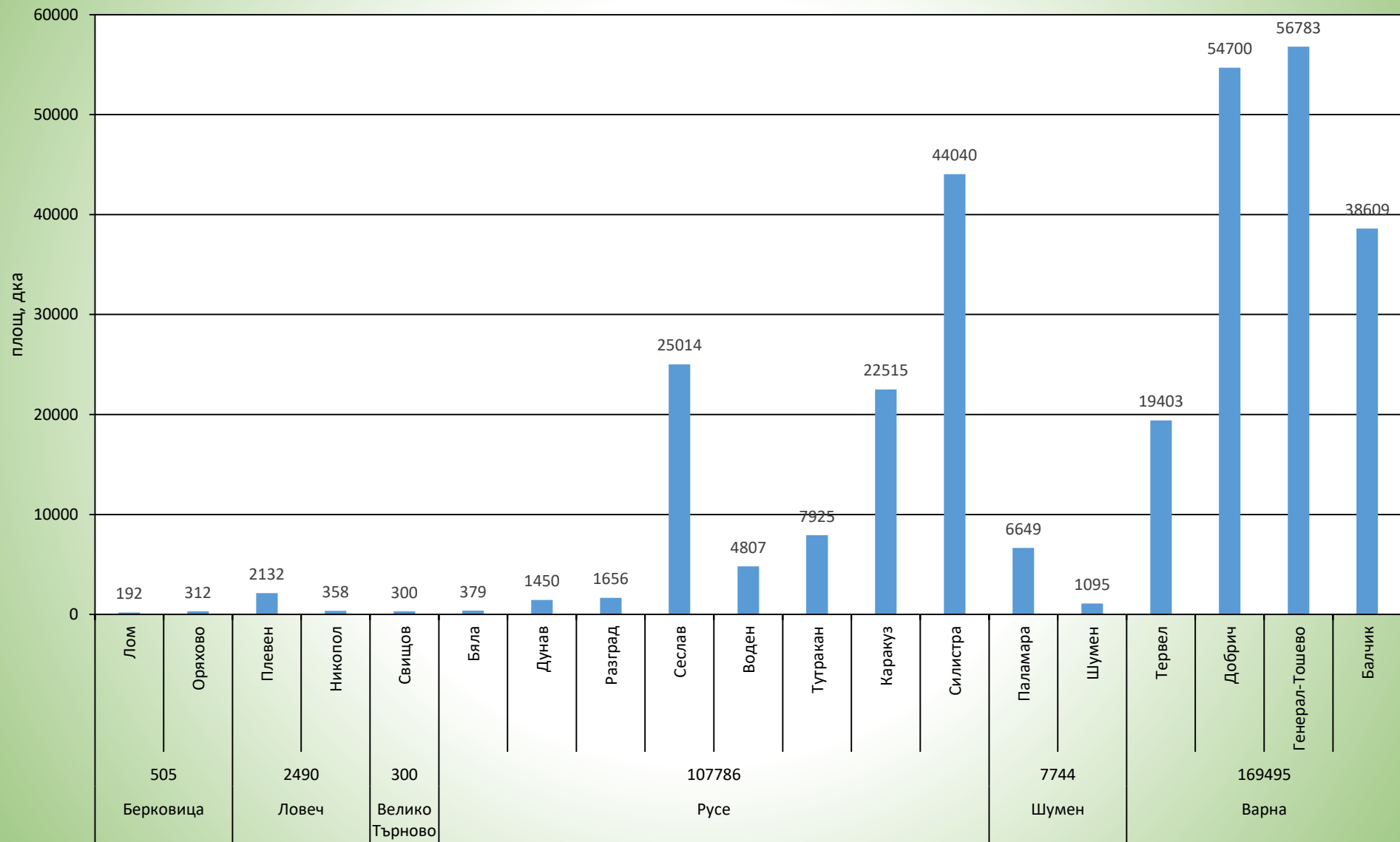
Противоветрови пояси

Етапи на създаване на Полезащитни горски пояси

- На територията на тогавашните стопанства (ТКЗС и ДЗС) е проектирано създаването на 132 000 дка полезащитни пояси. До пролетта на 1957 г. площта им е около 90 000 дка.
- След 1977 г. дървесните видове са достигнали стопанска зрелост, на много места са обект на ползване, с което се нанасят значителни щети.
- Инвентаризация по документи през 1995 г. показва, че през 90-те години площта на полезащитните пояси в Добруджа е 65 000 дка и те са част от държавния горски фонд.
- По данни от актуалната инвентаризация, площта на държавните защитни пояси и полезащитните пояси в страната е 288 000 дка, в т.ч. се причисляват насаждения които изпълняват тези функции но не са създадени с тази цел.

Разпределение на защитните горски пояси в Северна България по действащ ГСП към 2022 г, в дка

Ефектът от системата ЗГП

- Ефектът от системата ПЗГП се илюстрира с пораженията от опустошителния суховеи през пролетта на 1977 г. засегнал почти цяла Северна България и унищожил пролетни култури (цвекло и слънчоглед) на огромни площи:
 - ❖ в Плевенска област - над 220 000 дка;
 - ❖ във Велико Търновска област - 150 000 дка;
 - ❖ в Шуменска област - 70 000 дка;
 - ❖ във Варненска област - 28 000 дка;
 - ❖ в Добричка (с вече изградена защитна система) едва 4 900 дка и то само в незащитени места.

Ефектът от системата ЗГП

Основни проблеми за запазване на продуктивността на почвата

**ВЕТРОВА
ЕРОЗИЯ**

представлява един от главните фактори за загуба на повърхностния плодороден почвен слой

ПРОСУШАВАНЕ

предизвиква изменение на структурата в горния най-плодороден слой на почвата

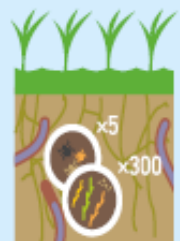
**ЗАГУБА НА
РЕКОЛТА**

летните ветрове при ниска влажност на въздуха и високата температура води до загуба на реколта

Ефектът от системата ЗГП

Предимства от горските ползащитни пояси и ползи за природата

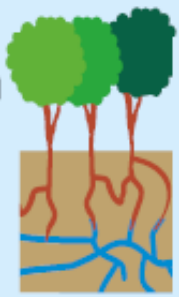
 до 15-20%
повишава
се количеството и
качеството на реколтата

 увеличение на
биоразнообразието
в почвата

 с 34-38%
се снижава скоростта
на вятъра и се
увеличава влажността
на приземните слоеве
на въздуха до 5-9%

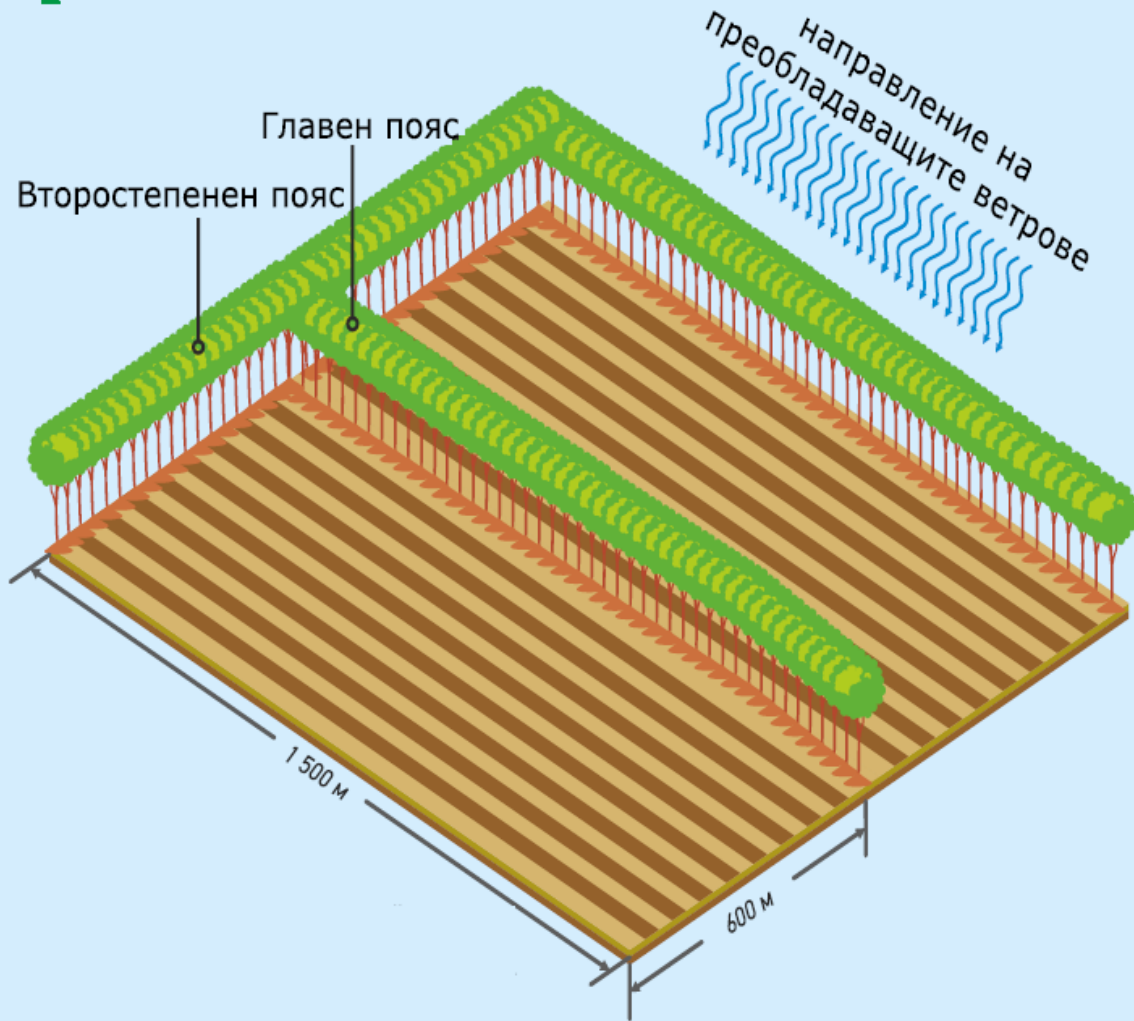
 намалянето на скоростта
на вятъра води до
смаляване на
ветровата ерозия

 до 1°C
се понижава
температурата на въздуха
през лятото и до 1.2 гр. С

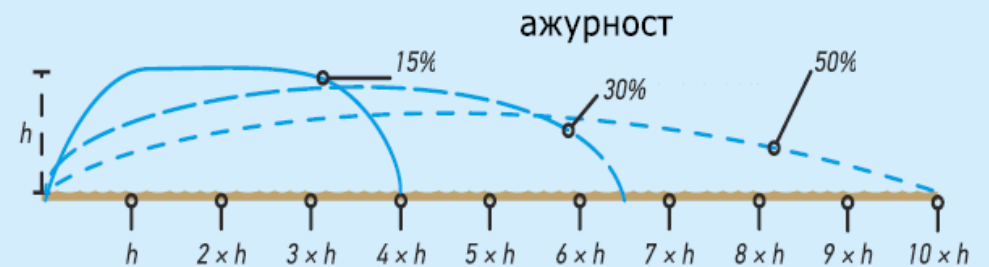
 намаляне на нивото
на подпочвените води
води до намаляне
на вторичното
засоляване

Ефектът от системата ЗГП

Структура на системата на горските ползащитни пояси

Влияние на горските ползащитни пояси според височината и конструкцията им

ПОЛЗИ

1. Осигуряват специфичен микроклимат, близък до горския, в т.ч. и на прилежащите земеделски земи.
2. Повишават лесистостта и биоразнообразието, като осигуряват по-добри условия за дивата фауна и флора;
3. Облагородяват ландшафта на Южна Добруджа и подобряват условията за живот в лесостепния район на страната;
4. При тяхното стопанисване се добиват дървесина и други специфични (горски) продукти;
5. Консервират CO₂;
6. Повишават добивите на земеделска продукция средно с 10 %, както и качеството ѝ;
7. Косвени ползи от наличието на дървесна растителност.

НЕДОСТАТЪЦИ

1. Поясите заемат 3 % от общата площ заета от тях и земеделските територии;
2. Имат малка устойчивост и трайност (дълговечност) в случаите когато като основни са използвани, неподходящи дървесни видове;
3. Страдат от мокри снегове и поледици, имат намалена ефективност според използваните дървесни видове, гъстите схеми на засаждане и лошо поддържане.

ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПРОБЛЕМИ ПРЕД СТОПАНИСВАНЕТО НА СИСТЕМАТА ОТ ПОЛЕЗАЩИТНИ ГОРСКИ ПОЯСИ

- Поддържане на целостта на системата от ЗГП – *доизграждане, възстановяване, трансформация.*
- Създаване на нови пояси с по-голяма трайност и устойчивост, както и диференцирано стопанисване.
- Повишаване на лесистостта на района при утежняващи се лесостепни условия и засилващо се засушаване.
- Намаляване на ефектите от засушаването на климата, опустиняването и повишаване на адаптивността на видовете в системата от пояси.
- Поддържане на главните пояси в системата с подходяща (продухваема) структура, чрез специализирано кастрене, изсичане на храсти, редуциране на издънки и др.
- Увеличаване на приноса на ЗГП, като депо за въглероден диоксид.
- Разнообразяване на хабитатите и увеличаване на биоразнообразието.

Изисквания към дървесните видове

- За да осигуряват в най-добра степен своите защитни (противоерозионни и ветроломни), агроелиоративни, микроклиматични, ландшафтно-естетически, биологични ефекти и функции, поясите трябва да са съставени от дървесни видове, които са:
 - развиващи се успешно при лесостепните условия на района;
 - силно ветроустойчиви;
 - сухоустойчиви;
 - студо- и снегоустойчиви;
 - дълговечни;
 - от първа величина, т.е. да достигат по-голяма височина;
 - да са местни видове съгласно изискванията на Националният стандарт за горска сертификация и Натура 2000.

Нормативен ред

- През 2014 г. са издадени указания за стопанисване на ЗГП като мелиоративно съоръжение с национално значение. С тях се набляга на особените функции на поясите, тяхното агротехническо и екологично значение, налагащи специфично стопанисване, изцяло подчинено на целите, заложи при създаването им.
- *Съгласно Наредба № 8 за сечите в горите, полезащитните горски пояси са определени, като технически съоръжения. Стопанисването им се извършва чрез провеждане на технически сечи и кастрене на крайните им редове.*
- Сечите в полезащитните горски пояси се провеждат **само** в пояси в "лошо" състояние, когато е необходимо цялостно или частично изсичане на дървостоя. Допуска се частично или цялостно изсичане и във: акациевы пояси със семенен и смесен произход с възраст над 20 години; акациевы пояси с издънков произход с възраст над 15 години; гледичиеви пояси с възраст над 50 години; от 2020 г. - пояси с преобладаващ дървесен вид от ясен, с издънков произход на възраст над 30 години.
- Състоянието на поясите е "лошо", когато: не изпълняват предназначението си, вследствие на престарялост на дървостоя, пожари, абиотични и биотични въздействия; ако главният или главните видове липсват или са под 50 на сто участие в състава; когато здравословното състояние е лошо (наблюдава се обезлистване над 60 %, оцветяването на короната и стъблото е над 60 %, суховършия над 30 % с признаци на загиване, преобладаващата конструкция е напълно нарушена под 35 %).

Дейности по възстановяване на ЗГП

Дейности по възстановяване на ЗГП

Дейности по възстановяване на ЗГП

БЛАГОДАРЯ ЗА ВНИМАНИЕТО!

За настоящата презентация са използвани данни и снимки от ИАГ, както и от презентации на колеги от Лесозащитна станция - гр. Варна, Североизточно държавно предприятие - гр. Шумен, ДЛС Балчик и сайта www.sgz.uz.